

LBRIS

We know
books

Vasile Hațegan
(Editor)

**Consilierea filosofică
în organizații**

Traducere texte din limba engleză
Vasile Hațegan

Editura EIKON
București, 2020

Editura EIKON,
str. Calea Giulești nr. 333, sector 6, București

Editura EIKON este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCIS).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Consilierea filosofică în organizații / ed., trad. texte
din lb. engleză: Vasile Hațegan. - București : Eikon, 2020

ISBN 978-606-49-0235-1

I. Hațegan, Vasile (ed. ; trad.)

1

Tipărit în România

CUPRINS

Notă introductivă - Vasile Hațegan (Editor)	5
Partea a I-a. Abordări privind consilierea filosofică în organizații și comunități	
Filosofia pentru comunități. Dimensiuni și perspective - <i>Florin Lobonț</i>	15
Aspecte interdisciplinare ale consilierii filosofice cu mediul de afaceri. Leadersipul filosofic - <i>Vasile Hațegan</i>	41
Consultanța filosofică în companii. Studiu de caz <i>Mihail Pricop</i>	71
Partea a II-a. Etica aplicată ca practică filosofică	
Consilierea filosofică în instituțiile publice. Posibile întrebări - <i>Marian Tătaru</i>	89
Considerații cu privire la etica aplicată în instituții - <i>Daniela Stănculescu</i>	101
Etica aristotelică a virtuții versus narcisismul actual - <i>Ionuț Mladin</i>	111
Partea a III-a. Abordări internaționale privind filosofia în afaceri și antreprenoriat (Traduceri din <i>Philosophical Practice – Jurnalul APPA</i>)	
Filosofia în arena afacerilor - <i>Geoffrey Klempner</i>	123
Consilierea filosofică și filosoful antreprenor - <i>Eli Eilon</i>	147
Perspective privind relația dintre coachingul profesional și consilierea filosofică - <i>David H. Brendel</i>	161

Filosofia pentru comunități. Dimensiuni și perspective

FLORIN LOBONȚ¹

Filosofia a parcurs un drum lung de la utilizarea ei ca cercetare și „medicină a sufletului” de către vechii greci (în frunte cu Socrate, stoicii și epicureicii) până la specializările excesive ale veacurilor XX și XXI. După cum remarca filosoful practician și psihoterapeutul londonez Tim LeBon, în special de-a lungul ultimelor două-trei sute de ani, „filosofii academici au dus departe cunoașterea noastră vizând probleme importante, precum natura justiției și in justiției și a vieții bine trăite, și au dezvoltat tehnici [tot mai] mai rafinate de analiză filosofică. Recent, adepții filosofiei aplicate s-au folosit din ce în ce mai mult de aceste reflecții și tehnici în soluționarea de probleme etice aparținând domeniului public precum drepturile animalelor și eutanasia.”² Un număr crescând de filosofi—mai precis „filosofii practicieni”—au dus aceste evoluții un pas mai departe și au început să ajute oamenii obișnuiți să folosească filosofia în consiliere, management și în diverse cadre educaționale întrucât, continuă LeBon,

¹ Conf. Dr. Habil., Universitatea de Vest din Timișoara,
e-mail: florin.lobont@e-uvt.ro.

² Tim LeBon, *Wise Therapy*, London, New York, Continuum, 2001, p. xi.

ceea ce face filosofia cu adevărat importantă este potențialul ei *practic*. Experiența mea ca terapeut a confirmat atât necesitatea ca terapia să vină în sprijinul oamenilor cu „probleme de viață”, cât și potențialul cabinetului consilierului filosofic de a deveni o arenă în care oamenii pot primi acest ajutor.³

„Practica filosofică”, scriu Ekkehard Martens și Herbert Schlädenbach, se plasează printre evoluțiile contemporane semnificative ale filosofiei, caracterizată prin relansarea, în context contemporan, a unei profesii vechi, devenită mai necesară ca oricând. În vederea exercitării ei, filosoful își deschide un cabinet „precum medicul, avocatul sau psihologul și-și oferă sfaturile contra unui onorariu”⁴. Astfel angajată, filosofia este concepută ca esențial diferită de psihoterapie.

Ca principală deosebire de aceasta din urmă, filosoful consilier nu-l consultă pe client având o teorie dinainte pregătită, ci își propune să gândească pe loc problema celui care solicită sfatul⁵. În aceeași ordine de idei, Alex Howard subliniază că „marile întrebări filosofice referitoare la viață și sensul ei nu sunt chestiuni medicale. Ele nu sunt numai—și nici măcar în primul rând—

întrebări psihologice... [și] nu încap pe agendele terapeutice ale psihologiei contemporane”⁶.

Aceasta, concluzionează istoricii germani ai filosofiei mai sus-menționați, nu reclamă numai capacitatea specială de a cunoaște filosofie și nici doar aceea de a filosofa pe anumite teme, ci necesită și capacitatea de filosofare pornind de la un caz concret. În prezent, scrie Lou Marinoff,

tot mai multă lume înțelege că expertiza filosofică reunește logica, etica, valorile, sensul, raționalitatea, luarea deciziilor în situații de conflict sau risc, împreună cu toate complexitățile de anvergură ce caracterizează viața umană. Cei ce se confruntă cu asemenea situații au nevoie să discute în termeni suficient de profunzi și largi pentru a-și soluționa problemele. Odată ce încep să-și înțeleagă propriile filosofii de viață, uneori cu ajutorul marilor gânditori din trecut, ei pot începe să construiască un cadru al controlului asupra problemelor cărora trebuie să le facă față și să se confrunte cu situațiile următoare mai solid ancorati spiritual și mai deplin echipati filosofic. Ei au nevoie de dialog, nu de diagnostic⁷.

În opinia filosofilor practicieni, filosofia are nevoie de o demistificare aptă s-o repună în grațiile și în serviciul celor pentru care a fost inventată. LeBon consideră că realizarea acestui obiectiv are loc, progresiv,

³ Ibid., p. xii.

⁴ Ekkehard Martens și Herbert Schlädenbach, *Filosofie. Curs de bază*, trad. coord. de M. Flonta, București, Editura Științifică, 1999, p. 644.

⁵ Ibid.

⁶ Alex Howard, *Philosophy for Counselling and Psychotherapy*, Hainstocke, Palgrave, 2000, p. vii.

⁷ Lou Marinoff, *Înghite Platon, nu Prozac!*, tr. F. Lobont, București, Cultura Trei, 2009, p. 37.

prin angajarea terapeutică a filosofiei cu ajutorul celor cinci metode pe care ea însăși le-a generat: gândirea critică, analiza conceptuală, fenomenologia, experimentele de gândire și gândirea creativă⁸.

Foarte succint spus, gândirea critică reprezintă testarea rezistenței argumentelor în fața investigației critice și a pertinentei motivelor acceptării lor. Analiza conceptuală este o modalitate de clarificare a sensului afirmațiilor făcute într-un context dat, fapt care presupune analiza minuțioasă a limbajului și a utilizării lui, căutarea definițiilor și operarea de distincții și, astfel, eliminarea cât mai eficientă a confuziilor. În consiliere ea își dovedește aplicabilitatea atât în analiza de noțiuni evaluative, precum cea de autonomie, cât și în clarificarea ideilor clienților referitoare la problemele cu care se confruntă, nu în ultimul rând cele izvorând din întrebări privitoare la sensul vieții, semnificația libertății, fericirii, credinței, morții, etc.⁹.

Fenomenologia, în utilizarea ei aplicativ-terapeutică, este „o filosofie potrivit căreia evenimentele și obiectele sunt înțelese în termenii experienței noastre imediate a lor, așa cum ne apar [...] Terapiile bazate pe fenomenologie se axează mai curând pe experiența clientului cu privire la fenomene, decât pe presupuziții, speculații sau inferențe”¹⁰.

⁸ Tim LeBon, *op. cit.*, p. 4.

⁹ Florin Lobont, „Forme filosofice ale consilierii și terapiei”, Studiu introductiv la Lou Marinoff, *Înghite Platon, nu Prozac!*, tr. F. Lobont, București, Editura Trei, 2009, p. 22.

¹⁰ Colin Fetham, Windy Dryden, *Dictionary of Counseling*, London, Whurr Publishers, 1993, p. 136.

Consilierii predominant fenomenologici, precum cei inspirați de Carl Rogers și terapeuții existențial-fenomenologi, caută să „fie cu clientul”—mai precis cu materialul acestuia—, adică să vadă și să audă lumea clientului așa cum o percepe acesta, fiind preocupați de înțelegerea propriilor sensuri subiective ale clientului, abținându-se de la ghidare, interpretări sau explicații.

Experimentele de gândire (exemple celebre sunt „corabia lui Tezeus”, „camera chinezească” „pisica lui Schrödinger”, „creierul din cuvă” etc.) sunt experimente mentale menite a fundamenta, consolida, ori, dimpotrivă, a invalida anumite aspecte ale cunoașterii. În consiliere, forma pe care ele o adoptă este cea a scenariilor construite de clienți cu privire în principal la ei înșiși, care să permită explorarea lucrurilor cu adevărat importante pentru aceștia.

Având deja o istorie a practicării la nivel instituțional, gândirea creativă (care poate fi la rândul ei subdivizată în forme de gândire precum cea laterală, divergentă, estetică, sistemică și inspirațională, fiecare cu metodele ei¹¹) și-a făcut apariția doar relativ curând în filosofie prin intermediul eticii practice. Perfect complementară gândirii critice, care evaluează argumentele, gândirea creativă se ocupă cu reconstituirea gândirii aflată la baza acestora, proces care face posibilă descoperirea „celor mai bune probleme” și a soluțiilor lor¹².

¹¹ Adam Jorlen, „Five types of creative thinking”, <https://adamjorlen.com/2013/06/10/five-types-of-creative-thinking/>.

¹² Anthony Weston, *Introduction to A Practical Companion to Ethics*, New York, Oxford University Press, 1997.

În cadrul diverselor forme filosofice de consiliere ideile preluate selectiv din filosofie sunt folosite în vederea dobândirii, de către clienți, a unor instrumente de explorare și dezvoltare a propriilor axiologii, a înțelepciunii emoționale și decizionale. Însă sistemele filosofice nu trebuie privite drept seturi de cunoștințe, ci mai curând drept seturi de idei capabile de a fi instrumentate euristic, lipsite de vreo certitudine absolută. De aceea ele trebuie avansate experimental în calitate de părți componente ale dialogului autentic cu clienții, nu ca soluții autoritare¹³.

De la consilierea filosofică la filosofia pentru comunități

Aparentele dezavantaje ale lipsei de certitudine științifică, predominant „medicală” — invocate în demiterea consilierii filosofice, venită dinspre taberele profesiilor medicale—sunt compensate de potențialul metodelor preluate din filosofie și de rezultanta lor atitudinală generală—insuflată atât consilierilor, cât și clienților—, și anume articularea spiritului investigator. Clienții diverselor forme filosofice de consiliere sunt angrenați, progresiv, în dinamica explorării filosofice a vieților lor, fapt generator de clarificări, reconsiderări și descoperiri, uneori surprinzător de profunde și de radicale, pe plan personal. Consilierea filosofică pentru comunități, sau filosofia comunitară, s-a dezvoltat atât ca o extensie a consilierii filosofice individuale, cât și ca o practică de sine stătătoare, cu premise, valențe și

obiective proprii, inspirată și derivată direct din forme ale facilitării filosofice de grup, precum filosofia pentru copii.

În prima categorie se înscriu practici și tehnici inițiate de nume importante și demult consacrate ale consilierii filosofice, precum Lou Marinoff, Ran Lahav, Shlomit Shuster, Lydia Amir sau Oscar Brenifier, dar și practicieni mai noi ai *community philosophy*, precum Jules Evans, Graeme Tiffany, Steve Bramall, Rick Lewis sau Paul Doran. În cuvintele lui Graeme Tiffany,

Filosofia comunitară împuternicește oamenii, în orice context, să fie cetățeni activi și să genereze idei la nivel local. Este vorba despre a gândi împreună într-un mod non-conflictual și cu adevărat democratic. Conceptele sunt puse la îndoială [...] și preconcepțiile sunt abandonate. Relațiile se întăresc pe măsură ce oamenii ajung să se înțeleagă unul pe altul. Filosofia comunitară se concentrează în mod constant pe proces – nu pe rezultate. Acest proces este grijuliu, colaborativ, critic și creativ. Împreună, oamenii înțeleg ce contează cu adevărat, ce este posibil și ce pot face¹⁴.

Promotorii acestui gen de practică filosofică argumentează și ilustrează rolul filosofiei comunitare ca instrument autentic al celor dedicați, printre altele, angajării în folosul public, implicării în comunități, încurajării exprimării opiniilor elevilor/studentilor, lucrului în parteneriat, consultației oferită utilizatorilor

¹³ Alex Howard, *op. cit.*, p. xv.

¹⁴ Graeme Tiffany, „Community philosophy”, http://www.graemetiffany.co.uk/?page_id=1289.